T084 TKL 2 (17) 1509 Luận Đại Trí Độ-Giải Thích Phẩm 3-Tập Tương Ưng P2

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ
QUYEÅN 36
GIAÛI THÍCH PHAÅM BA: TAÄP TÖÔNG ÖNG Phaàn 2

KINH: Xaù-lôïi-phaát baïch Phaät raèng: Laøm sao Boà-taùt ma-ha-taùt vöôït quaù ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät maø truù ôû ñòa vò baát thoái, thanh tònh Phaät ñaïo? LUAÄN: Hoûi: Xaù-lôïi-phaát vì nhaân gì maø hoûi ñieàu aáy? Ñaùp: Treân kia Xaù-lôïi-phaát hoûi veà caùc trí khoâng khaùc nhau, Phaät ñaõ duøng caùc thí duï chæ roõ trí Boà-taùt hôn, yù ñaõ hieåu roài, nay hoûi laøm sao Boà-taùt coù theå vöôït quaù nhò thöøa maø truù ñòa vò baát thoái, thanh tònh Phaät ñaïo. Hoûi: Tieåu thöøa khoâng coù khaû naêng thaønh Phaät, côù sao hoûi vieäc thanh tònh Phaät ñaïo? Ñaùp: Xaù-lôïi-phaát laø vò töôùng theo Phaät Chuyeån phaùp luaân, tuy töï mình khoâng lôïi ích, maø vì lôïi ích cho chuùng sanh caàu Phaät ñaïo neân hoûi. Laïi vì Boà-taùt ñaïi bi laøm nhieàu lôïi ích, theá neân hoûi vieäc cuûa Boà-taùt, ñeå lôïi ích cho chuùng sanh. Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát mong nhôø Phaät aân maø phaù caùc taø kieán, ñöôïc thaønh ñaïo quaû, vì muoán baùo aân neân hoûi vieäc Boà-taùt. Laïi Xaù-lôïi-phaát ñaõ cuøng taän bôø meù cuûa ñòa vò Thanh vaên, ñieàu chöa hieåu laø vieäc Boà-taùt, theá neân laïi hoûi. Laïi vì phaùp Boà-taùt raát saâu vi dieäu, tuy khoâng theå ñöôïc song vì öa thích neân hoûi, thí nhö ngöôøi thaáy baùu ñeïp mình tuy khoâng coù maø öa thích neân hoûi. KINH: Phaät baûo Xaù-lôïi-phaát: Boà-taùt ma-ha-taùt töø khi môùi phaùt taâm haønh saùu Ba-la-maät, truù phaùp khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, ñaõ vöôït quaù ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät, maø truù ñòa vò baát thoái chuyeån, thanh tònh Phaät ñaïo.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 231

LUAÄN: Hoûi: Ba vieäc aáy, ôû trong phaåm sau noùi ñeàu coù nhaân duyeân, sao nay Phaät nhaäp chung laïi noùi? Ñaùp: Trong ñaây löôïc noùi, sau seõ noùi roäng nhaân duyeân cuûa ba vieäc. Laïi nay, chæ noùi nhaân duyeân cuûa khoâng, voâ töôùng, voâ

taùc, sau seõ noùi caùc coâng ñöùc, cho neân hôïp ba söï maø noùi. Hoûi: Vaøo ba moân giaûi thoaùt thôøi ñeán Nieát-baøn, sao nay cho khoâng, voâ töôùng, voâ taùc coù theå vöôït quaù ñòa vò Thanh vaên, Bích-chi Phaät? Ñaùp: Vì khoâng coù löïc phöông tieän neân vaøo ba moân giaûi thoaùt laø thaúng ñeán Nieát-baøn. Neáu coù löïc phöông tieän thì trí ba moân giaûi thoaùt, thaáy Nieát-baøn, vì taâm töø bi, neân chuyeån taâm khôûi trôû laïi, nhö trong phaåm sau noùi, ví nhö ngöûa maët baén hö khoâng, moãi muõi teân dính nhau, khoâng cho rôi xuoáng ñaát. Boà-taùt cuõng nhö vaäy, laáy muõi teân trí tueä ngöôùc baén hö khoâng "Ba giaûi thoaùt", do löïc phöông tieän, muõi teân sau baén muõi teân tröôùc, khoâng cho rôi xuoáng ñaát "Nieát-baøn". Vò Boà-taùt aáy tuy thaáy Nieát-baøn maø ñi thaúng qua khoâng truï laïi, coøn mong ñaïi söï, ñoù laø Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc. Nay laø luùc ñang quaùn, chöù chaúng phaûi luùc chöùng, nhö vaäy neân noùi roäng. Neáu quaù hai ñòa vò aáy, bieát caùc phaùp chaúng sanh chaúng dieät, töùc laø ñòa vò baát thoái chuyeån. Truù ôû ñòa vò baát thoái chuyeån, giaùo hoùa chaúng sanh thanh tònh Phaät ñoä, aáy laø coù theå thanh tònh Phaät ñaïo. Laïi nöõa, Boà-taùt truù ôû ba moân giaûi thoaùi, quaùn Töù ñeá bieát ñoù laø phaùp Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Thaúng qua Töù ñeá, vaøo Nhaát ñeá, ñoù laø heát thaûy phaùp chaúng sanh chaúng dieät, chaúng nhô chaúng saïch, chaúng ñeán chaúng ñi... Vaøo trong Nhaát ñeá aáy, goïi laø ñòa vò baát thoái chuyeån. Truù ôû ñòa vò baát thoái chuyeån, thanh tònh Phaät ñaïo, dieät töø nghieäp thoâ aùc nôi thaân, mieäng, yù, vaø dieät nhöõng vieäc ñaõ sai laàm töø ñaàu ñeán nay ñoái vôùi caùc phaùp, aáy goïi laø thanh tònh ñòa vò Phaät ñaïo. KINH: Xaù-lôïi-phaát baïch Phaät raèng: Boà-taùt ma-ha-taùt, truù ñòa vò naøo coù theå laøm ruoäng phöôùc cho Thanh vaên, Bích-chi Phaät? LUAÄN: Xaù-lôïi-phaát thaâm taâm cung kính Boà-taùt, neân nay hoûi Boà- taùt chöa heát laäu kieát, truù coâng ñöùc naøo, maø coù theå laøm ruoäng phöôùc cho Thanh vaên, Bích-chi Phaät. KINH: Phaät baûo Xaù-lôïi-phaát: Boà-taùt ma-ha-taùt töø khi môùi phaùt taâm haønh saùu Ba-la-maät, cho ñeán khi ngoài ñaïo traøng, ôû khoaûng trung gian aáy, thöôøng laøm ruoäng phöôùc cho Thanh vaên, Bích-chi Phaät. LUAÄN: Phaät laáy nghóa naøy khai thò Xaù-lôïi-phaát: tuy ba moân giaûi thoaùt vaø Nieát-baøn ñoàng nhau, maø Boà-taùt coù taâm ñaïi töø bi, coøn Thanh vaên, Bích-chi Phaät thì khoâng. Boà-taùt töø khi môùi phaùt taâm haønh saùu Ba-la-maät, cho ñeán möôøi taùm phaùp khoâng chung, ñeàu muoán ñoä heát thaûy chuùng sanh,

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 232

ñaày ñuû heát thaûy Phaät phaùp, cho neân hôn. KINH: Vì côù sao? Vì nhôø coù nhaân duyeân cuûa Boà-taùt ma-ha-taùt, neân caùc thieän phaùp theá gian ñöôïc phaùt sanh. LUAÄN: Tröôùc Phaät ñaõ laáy moät nhaân duyeân lôïi ích maø haønh caùc haïnh, neân laøm ruoäng phöôùc cho Thanh vaên, Bích-chi Phaät, nay noùi nhôø coù Boà-taùt laøm nhaân duyeân lôïi ích beân ngoaøi, neân theá gian môùi coù ñöôïc heát thaûy phaùp laønh. Vì côù sao? Vì Boà-taùt phaùt taâm, tuy khi chöa thaønh Phaät, song ñaõ khieán chuùng sanh khaû ñoä, truù vaøo ba thöøa ñaïo, neáu khoâng truù ñöôïc ba thöøa, thì khieán truù möôøi thieän ñaïo, huoáng gì khi thaønh Phaät. Hoûi: Do nhaân duyeân cuûa Thanh vaên, Bích-chi Phaät cuõng khieán theá gian coù ñöôïc

phaùp laønh, côù sao chæ noùi Boà-taùt môùi coù theå khieán chuùng sanh coù ñöôïc phaùp laønh? Ñaùp: Nhaân Thanh vaên, Bích-chi Phaät maø theá gian coù ñöôïc phaùp laønh cuõng ñeàu do Boà-taùt neân coù, neáu Boà-taùt khoâng phaùt taâm, theá gian khoâng coù Phaät ñaïo, huoáng gì Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Phaät ñaïo laø goác caên baûn cuûa Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Laïi nöõa, tuy nhaân Thanh vaên, Bích-chi Phaät maø coù moät ít phaùp laønh, nhöng vì ít neân khoâng noùi. Thanh vaên, Bích-chi Phaät coøn khoâng noùi ñeán, huoáng gì noùi ñeán caùc thaày ngoaïi ñaïo. KINH: Nhöõng gì laø phaùp laønh? Ñoù laø Möôøi thieän ñaïo, Naêm giôùi, Taùm phaàn trai giôùi, Boán thieàn, Boán taâm voâ löôïng, Boán ñònh voâ saéc, Boán choã nieäm töôûng, Boán sieâng naêng chính, Boán thaàn tuùc nhö yù, Naêm caên, Naêm löïc, Baûy giaùc phaàn, Taùm phaàn thaùnh ñaïo, ñeàu xuaát hieän ôû ñôøi. Do nhaân duyeân cuûa Boà-taùt maø Saùu Ba-la-maät Möôøi taùm khoâng, Möôøi löïc cuûa Phaät, Boán vieäc khoâng sôï, Boán trí voâ ngaïi, Möôøi taùm phaùp khoâng chung, Ñaïi töø Ñaïi bi, Trí nhaát thieát chuûng, ñeàu hieän ôû ñôøi. Do nhaân duyeân cuûa Boà-taùt neân coù doøng lôùn Saùt-lôïi, doøng lôùn Baø-la- moân, ñaïi gia cö só, trôøi Töù thieân vöông, cho ñeán trôøi Phi höõu töôûng phi voâ töôûng, ñeàu xuaát hieän ôû ñôøi. Do nhaân duyeân cuûa Boà-taùt neân coù Tu-ñaø-hoaøn, Tö-ñaø-haøm, A-na-haøm, A-la-haùn, Bích-chi Phaät ñeàu xuaát hieän ôû ñôøi. LUAÄN: Hoûi: Do nhaân duyeân cuûa Boà-taùt neân coù phaùp laønh hieän ôû ñôøi thì coù theå nhö vaäy, coøn doøng lôùn Saùt-lôïi, doøng lôùn Baø-la-moân, ñaïi gia cö só, neáu ñôøi khoâng coù Boà-taùt cuõng vaãn coù caùc quí toäc naøy, côù sao noùi ñeàu töø Boà-taùt phaùt sanh? Ñaùp: Do nhaân duyeân cuûa Boà-taùt, theá gian coù Naêm giôùi, Möôøi thieän, Taùm trai giôùi... phaùp aáy coù thöôïng, trung, haï. Thöôïng thì ñaéc ñaïo, trung thì sanh coõi trôøi, haï thi sanh coõi ngöôøi, neân môùi coù doøng lôùn Saùt-lôïi, doøng

lôùn Baø-la-moân, ñaïi gia cö só. Hoûi: Neáu ñôøi khoâng coù Boà-taùt, theá gian cuõng coù Naêm giôùi, Möôøi thieän, Taùm trai giôùi, doøng lôùn Saùt-lôïi... ? Ñaùp: Boà-taùt thoï thaân nhieàu caùch, hoaëc coù khi thoï thaân theo nghieäp nhaân duyeân, hoaëc thoï thaân bieán hoùa, ôû theá gian giaùo hoùa, noùi caùc thieän phaùp, vaø phaùp theá giôùi, phaùp vua, phaùp theá tuïc, phaùp xuaát gia, phaùp taïi gia, phaùp chuûng loaïi, phaùp cö gia. Thöôøng xoùt chuùng sanh, hoä trì theá giôùi, tuy khoâng coù phaùp Boà-taùt, maø thöôøng thöïc haønh phaùp theá gian. Vì nhaân duyeân aáy, neân noùi ñeàu töø Boà-taùt maø coù. Hoûi: Boà-taùt thanh tònh, haønh ñaïi töø bi, côù sao noùi xen caùc phaùp theá tuïc? Ñaùp: Coù hai haïng Boà-taùt: 1. Haønh töø bi thaúng vaøo Boà-taùt ñaïo. 2. Baïi hoaïi Boà-taùt cuõng coù bi taâm, söûa trò theo pheùp nöôùc, khoâng chuùt tham lôïi; tuy coù laøm ñieàu phieàn nhieãu, nhöng laøm ñieàu an oån nhieàu hôn. Trò moät ngöôøi aùc, ñeå thaønh moät nhaø, ngöôøi laäp phaùp nhö vaäy, tuy khoâng goïi laø thanh tònh Boà-taùt, maø ñöôïc goïi laø baïi hoaïi Boà-taùt. Vì nhaân duyeân aáy, neân noùi ñeàu do Boà-taùt maø coù. Ngöôøi giaøu sang ôû theá gian, ñeàu töø nhò thöøa ñaïo maø coù; nhò thöøa ñaïo töø Phaät maø coù; Phaät nhaân Boà-taùt maø coù. Neáu khoâng coù Boà-taùt noùi phaùp laønh thì theá gian khoâng coù ñaïo trôøi, ñaïo ngöôøi, ñaïo A-tu-la, khoâng coù thoï vui, khoâng coù thoï

khoâng khoå khoâng vui, chæ coù thoï khoå, thöôøng coù tieáng ñòa nguïc keâu khoùc. Boà-taùt coù lôïi ích lôùn nhö vaäy, côù sao khoâng goïi laø laøm phöôùc ñieàn cho theá gian? Xaù-lôïi-phaát nghe Boà-taùt coù coâng ñöùc lôùn caàn neân cuùng döôøng, taâm nghó raèng: Boà-taùt tuy coù coâng ñöùc lôùn, maø phieàn naõo chöa heát, khoâng theå tieâu hoùa söï cuùng döôøng aáy? Ví nhö ngöôøi tuy aên ñoà ngon maø beân trong coù beänh, neân khoâng theå tieâu hoùa. Vì vaäy neân: KINH: Xaù-lôïi-phaát baïch Phaät raèng: Boà-taùt ma-ha-taùt coù baùo ñaùp ñaày ñuû aân thí chuû chaêng? Phaät daïy: Khoâng. Vì sao? Vì voán ñaõ baùo ñaùp ñaày ñuû roài. LUAÄN: Vì Boà-taùt töø khi môùi phaùt taâm ñaõ laø baäc thöôïng thuû cho heát thaûy chuùng sanh cuùng döôøng. Vì côù sao? Vì taâm quyeát ñònh chòu thay khoå nhoïc cho voâ löôïng voâ soá chuùng sanh. Laïi lôïi ích voâ löôïng voâ soá chuùng sanh khieán ñöôïc ñoä thoaùt; muoán laáy söùc ñaïi trí tueä veà heát thaûy Phaät phaùp laøm cho theá gian töùc laø Nieát-baøn. Coù caùc nhaân duyeân nhö vaäy, neân noùi voán ñaõ baùo ñaùp ñaày ñuû. Laïi nöõa, Phaät noùi laïi nhaân duyeân tieâu hoùa aân boá thí nhö: KINH: Naøy Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt laø ñaïi thí chuû. Thí nhöõng

gì? Thí caùc phaùp laønh. Nhöõng phaùp laønh gì? Möôøi thieän ñaïo, Naêm giôùi cho ñeán Möôøi taùm phaùp khoâng chung, Trí nhaát thieát chuûng; laáy caùc phaùp aáy thí cho. LUAÄN: Tröôùc noùi do nhaân duyeân cuûa Boà-taùt maø theá gian coù phaùp laønh, nay noùi Boà-taùt laø vò chuû thí phaùp laønh, ñoù laø choã sai khaùc. KINH: Xaù-lôïi-phaát baïch Phaät raèng: Baïch Theá Toân! Boà-taùt ma-ha- taùt laøm theá naøo tu taäp töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät, cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng? LUAÄN: Treân kia noùi moät ngaøy tu Baùt-nhaõ Ba-la-maät, thaéng hôn Thanh vaên, Bích-chi Phaät. Töø nhaân duyeân aáy, Phaät moãi moãi taùn thaùn Boà- taùt coù coâng ñöùc lôùn nhö vaäy, ñeàu töø Baùt-nhaõ Ba-la-maät phaùt sanh. Theá cho neân nay hoûi laøm theá naøo Boà-taùt taäp haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng? Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát bieát Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoù tu khoù ñaéc, nhö huyeãn nhö hoùa, khoù thoï trì ñöôïc, sôï haønh giaû sai traùi, neân hoûi tu taäp töông öng. KINH: Phaät baûo Xaù-lôïi-phaát: Boà-taùt ma-ha-taùt tu taäp töông öng saéc khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi thoï, töôûng, haønh, thöùc khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la- maät töông öng. Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt tu taäp töông öng vôùi nhaõn khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi nhó, tyû thieät, thaân, yù khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi saéc khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi thanh, höông, vò, xuùc, phaùp khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi nhaõn giôùi khoâng, saéc giôùi khoâng, nhaõn thöùc giôùi khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi nhó giôùi, thanh giôùi, nhó thöùc giôùi; tyû giôùi, höông giôùi, tyû thöùc giôùi; thieät giôùi, vò giôùi, thieät thöùc giôùi; thaân giôùi, xuùc giôùi, thaân thöùc giôùi; yù giôùi, phaùp

giôùi, yù thöùc giôùi khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi khoå khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi Taäp, Dieät, Ñaïo khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi voâ minh khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi haønh, thöùc, danh saéc, luïc nhaäp, xuùc, thoï, aùi, thuû, höõu, sanh, laõo töû khoâng, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Tu taäp töông öng vôùi heát thaûy phaùp khoâng, hoaëc höõu vi, hoaëc voâ vi, aáy goïi laø cuøng vôùi Baùt-nhaõ

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 235

Ba-la-maät töông öng. LUAÄN: Naêm uaån laø saéc, thoï, töôûng, haønh, thöùc. Saéc uaån: laø phaùp coù theå thaáy, nhaân duyeân cuûa saéc aáy cuøng coù thöù khoâng theå thaáy, coù ñoái ngaïi. Coù ñoái ngaïi tuy khoâng theå thaáy, cuõng goïi laø saéc. Nhö ngöôøi ñaéc ñaïo goïi laø ñaïo nhaân. Caùc ngöôøi khaùc xuaát gia chöa ñaéc ñaïo, song nhaân ñaây maø ñaéc ñaïo, neân cuõng goïi laø ñaïo nhaân. Nhöõng saéc gì laø coù theå thaáy? Moät Saéc xöù laø phaàn ít saéc coù theå thaáy coù ñoái ngaïi, nhieáp vaøo moät Saéc nhaäp. Chín xöù kia (thanh, höông, vò, xuùc, nhaõn, nhó, tyû, thieät, thaân xöù) vaø nghieäp voâ taùc, goïi laø saéc khoâng theå thaáy. Coù ñoái ngaïi laø möôøi xöù. Khoâng coù ñoái ngaïi chæ laø saéc voâ taùc. Phaân bieät veà saéc höõu laäu, voâ laäu cuõng nhö vaäy. Nhö Kinh noùi: Saéc coù ba thöù laø thöù saéc coù theå thaáy coù ñoái ngaïi, thöù saéc khoâng theå thaáy coù ñoái ngaïi, thöù saéc khoâng theå thaáy khoâng ñoái ngaïi. Theá neân bieát chaúng phaûi chæ vì maét thaáy goïi laø saéc, maø möôøi xöù (möôøi nhaäp) trong ngoaøi coù theå laøm phaùt khôûi naêm thöùc ñeàu goïi laø saéc, nhaân töø saéc phaàn aáy, sanh ra saéc voâ taùc. Saéc laïi coù boán thöù: saéc beân trong coù giaùc thoï, khoâng giaùc thoï; saéc beân ngoaøi coù giaùc thoï, khoâng giaùc thoï. Laïi coù naêm thöù saéc: ñoù laø naêm traàn. Laïi coù moät thöù saéc, ñoù laø töôùng naõo hoaïi. Saéc thaân chuùng sanh goïi laø töôùng naõo hoaïi, saéc phi chuùng sanh cuõng goïi laø saéc naõo hoaïi. Nhaân duyeân töôùng naõo hoaïi neân cuõng goïi laø naõo; ví nhö coù thaân thì coù khoå ñoùi khaùt, laïnh, noùng, giaø beänh, ñao gaäy... Laïi coù hai thöù saéc: ñoù laø boán ñaïi vaø saéc do boán ñaïi taïo ra: saéc trong, saéc ngoaøi; saéc coù giaùc thoï, saéc khoâng giaùc thoï; saéc heä phöôïc, saéc khoâng heä phöôïc; coù saéc laøm sanh toäi, coù saéc laøm sanh phöôùc; nghieäp saéc, phi nghieäp saéc; saéc nghieäp, saéc quaû, saéc nghieäp, saéc baùo, saéc quaû, saéc baùo; saéc höõu phuù voâ kyù, saéc voâ phuù voâ kyù; saéc coù theå thaáy, saéc khoâng theå thaáy, saéc coù ñoái ngaïi, saéc khoâng ñoái ngaïi; saéc höõu laäu, saéc voâ laäu. Nhö vaäy phaân bieät hai thöù saéc. Laïi coù ba thöù saéc; nhö treân ñaõ noùi, saéc coù theå thaáy, coù ñoái ngaïi. Laïi coù ba thöù saéc laø saéc laønh, saéc chaúng laønh, saéc voâ kyù; saéc hoïc, voâ hoïc, phi hoïc phi voâ hoïc; saéc sanh ra, do thaáy lyù Töù ñeá ñöôïc ñoaïn hoaëc; saéc sanh ra, do tö duy Töù ñeá ñöôïc ñoaïn hoaëc; saéc sanh ra töø coâng ñoaïn hoaëc. Laïi coù ba thöù saéc: saéc heä thuoäc coõi Duïc, saéc heä thuoäc coõi Saéc, saéc khoâng heä thuoäc; coù saéc hay sanh tham duïc, coù saéc hay sanh saân nhueá,

coù saéc hay sanh ngu si. Saéc sanh ba kieát, ba laäu... cuõng nhö vaäy, coù saéc sanh thieän caên khoâng tham, thieän caên khoâng saân, thieän caên khoâng si. Ba thieän phaùp nhö vaäy neân noùi roäng. Coù saéc hay sanh phaùp höõu phuù voâ kyù, hay sanh phaùp voâ phuù voâ kyù. Voâ phuù voâ kyù laïi coù hai laø coù thöù quaû baùo sanh, coù thöù chaúng phaûi quaû baùo sanh. Laïi coù boán thöù saéc, nhö ñaõ noùi trong muïc thoï vaø chaúng thoï treân kia. Boán ñaïi vaø taïo saéc ba thöù thieän, baát thieän voâ kyù. Taùc saéc vaø voâ taùc saéc cuûa thaân nghieäp, taùc saéc vaø voâ taùc saéc cuûa khaåu nghieäp. Thoï saéc (khi thoï giôùi ñöôïc saéc luaät nghi); chæ saéc (ngöng caùc phaùp baát thieän); duïng saéc (nhö chaúng Taêng thoï duïng vaät boá thí), baát duïng saéc (vaät khoâng thoï duïng), nhö vaäy laø boán thöù saéc. Laïi coù naêm thöù saéc laø taùc voâ taùc saéc cuûa thaân, taùc voâ taùc saéc cuûa mieäng vaø phi nghieäp saéc; naêm caên, naêm traàn, thoâ saéc, ñoäng saéc, aûnh saéc, töôïng saéc, cuoáng saéc. Thoâ saéc laø saéc coù theå thaáy coù theå nghe, coù theå ngöûi, coù theå neám, coù theå chaïm, nhö ñaát ñaù... Ñoäng saéc coù hai thöù laø chuùng sanh ñoäng taùc vaø phi chuùng sanh ñoäng taùc; nhö nöôùc löûa, gioù ñoäng taùc. Ñaát nöông nôi vaät khaùc neân ñoäng, döôùi coù gioù lôùn ñoäng nöôùc, nöôùc ñoäng ñaát, gioù ñoäng caây, coù thöù töï rung ñoäng nhö ñaù nam chaâm huùt saét, nhö chaân chaâu, ngoïc, xa cöø, maõ naõo, ban ñeâm coù theå töï ñi. Ñeàu do chuùng sanh phöôùc ñöùc ñôøi tröôùc, nhaân duyeân cuûa nghieäp khoâng theå nghó baøn. Hoûi: AÛnh saéc, töôïng saéc, khoâng neân noùi rieâng. Vì sao? Vì töôïng do maét, aùnh saùng, soi göông saïch neân phaûn aûnh töï soi thaáy. AÛnh cuõng nhö vaäy, ngaên aùnh saùng neân aûnh hieän ra, khoâng coù phaùp rieâng khaùc? Ñaùp: Vieäc aáy khoâng ñuùng, nhö trong daàu thaáy töôïng ñen, thì chaúng phaûi laø boån saéc; nhö nôi löôõi dao naêm thöôùc, soi ngang thì thaáy töôïng maët mình roäng, soi doïc thôøi thaáy töôïng maët mình daøi, thì chaúng phaûi laø caùi maët voán coù, nhö nhöõng veát trong thuûy tinh ñaïi taàn, trong moãi veát ñeàu coù töôïng maët mình, thì chaúng phaûi laø moät töôïng maët, vì nhaân duyeân aáy, chaúng trôû laïi thaáy ñöôïc boån töôïng. Laïi nöõa, coù göông, coù ngöôøi soi, coù ngöôøi caàm, coù aùnh saùng, ñuû caùc nhaân duyeân nhö vaäy hoøa hôïp neân coù töôïng hieän ra, neáu caùc duyeân khoâng ñuû thì töôïng khoâng hieän. Töôùng aáy cuõng chaúng phaûi khoâng nhaân duyeân, cuõng chaúng ôû trong nhaân dueân. Nhö vaäy töï rieâng coù phaùp chaúng phaûi laø maët. Saéc vi teá aáy, caùch sanh ra nhö vaäy, chaúng ñoàng vôùi thoâ saéc, nhö nhaân löûa coù khoùi, löûa taét khoùi coøn. Hoûi: Neáu nhö vaäy, khoâng neân noùi rieâng aûnh, vì ñoàng laø saéc vi teá?

Ñaùp: Töôïng trong göông coù caùc saéc, coøn aûnh thì chæ moät saéc (saéc toái) cho neân khoâng ñoàng. Hai thöù aáy tuy ñeàu ñoäng theo hình, hình vaø chaát moãi beân khaùc nhau. AÛnh töø ngaên aùnh saùng maø hieän, töôïng thì töø caùc nhaân duyeân sanh, tuy ñoàng laø saéc vi teá, song moãi moãi khaùc nhau. Cuoáng saéc laø nhö raùng naéng, nhö huyeãn nhö hoùa, nhö thaønh Caøn- thaùt-baø... ôû xa doái gaït

maét ngöôøi thaáy coù, ñeán gaàn thì khoâng coù. Nhö vaäy voâ löôïng caùc thöù saéc, goïi chung laø saéc uaån. Thoï uaån: Nhaân beân trong coù maét, beân ngoaøi duyeân saéc, nghó muoán thaáy, coù aùnh saùng, coù khoaûng troáng, saéc ôû choã coù theå thaáy, do caùc nhaân duyeân nhö vaäy phaùt sanh nhaõn thöùc. Do nhaân duyeân treân hoøa hôïp vôùi thöùc neân töø trong thöùc sanh ra taâm soá phaùp, goïi laø xuùc. Xuùc naøy laø caên boån cuûa heát thaûy taâm soá phaùp, coù ba uaån cuøng sanh, ñoù laø thoï, töôûng, haønh. Hoûi: Trong nhaõn thöùc cuõng coù xuùc vaø ba uaån, côù sao noùi xuùc laøm nhaân duyeân sanh ba uaån? Ñaùp: Ñaây luaän veà hieän taïi xuùc laøm nhaân duyeân sanh ba uaån, chöù khoâng phaûi nhaân duyeân cho maét thaáy. Hoûi: Nhaân taâm taâm soá phaùp sanh ra ba uaån, côù sao chæ noùi xuùc? Ñaùp: Nhaõn thöùc truï trong giaây laùt lieàn dieät, sanh yù thöùc vi teá khoâng roõ raøng, cho neân khoâng noùi sanh ba uaån, chæ noùi töø xuùc sanh: nhö saéc phaùp töø nhaân duyeân hoøa hôïp sanh, taâm soá phaùp cuõng nhö vaäy, töø xuùc phaùp hoøa hôïp sanh. Nhö saéc phaùp töø hoøa hôïp sanh, khoâng hoøa hôïp thì khoâng sanh, taâm soá phaùp cuõng nhö vaäy, coù xuùc thì sanh, khoâng xuùc thì khoâng sanh. Thoï uaån naøy moät thöù, ñoù laø töôùng thoï. Laïi coù hai thoï laø thaân thoï, taâm thoï; noäi thoï, ngoaïi thoï; thoâ teá; xa gaàn; tònh, baát tònh... Laïi nöõa, coù ba thöù thoï laø khoå, vui, khoâng khoå khoâng vui; thieän, baát thieän, voâ kyù; hoïc, voâ hoïc, phi hoïc phi voâ hoïc; laäu hoaëc ñöôïc ñoaïn do thaáy Töù ñeá, laäu hoaëc ñöôïc ñoaïn do tö duy Töù ñeá, chaúng ñoaïn; nhaân thaáy ñeá ñoaïn laäu hoaëc sanh thoï, nhaân tö duy ñoaïn laäu hoaëc sanh thoï, nhaân chaúng ñoaïn laäu hoaëc sanh thoï; hoaëc nhaân thaân kieán sanh, khoâng trôû laïi laøm nhaân cho thaân kieán; hoaëc nhaân thaân kieán sanh, trôû laïi laøm nhaân cho thaân kieán; hoaëc khoâng nhaân thaân kieán sanh khoâng trôû laïi laøm nhaân cho thaân kieán. Laïi coù ba thoï laø thoï heä thuoäc coõi Duïc; heä thuoäc coõi Saéc, heä thuoäc coõi Voâ saéc. Laïi coù boán thoï laø thoï trong thaân, thoï ngoaøi thaân, thoï trong taâm, thoï

ngoaøi taâm. Thoï töông öng vôùi boán chaùnh caàn, boán nhö yù tuùc... vaø thoï töông öng vôùi boán löu, boán phöôïc... aáy goïi laø boán thöù thoï. Laïi coù naêm thoï laø laïc caên, khoå caên, öu caên, hyû caên, xaû caên, thoï töông öng vôùi thaáy khoå döùt laäu hoaëc, cho ñeán thoï töông öng vôùi tö duy döùt laäu hoaëc. Thoï töông öng vôùi naêm trieàn caùi, naêm kieát caùc phieàn naõo... cuõng nhö vaäy. Laïi coù saùu thoï laø thoï töông öng vôùi saùu thöùc. Thoï töông öng vôùi yù thöùc phaân bieät coù möôøi taùm laø maét thaáy saéc taâm tö duy phaân bieät sanh hyû, maét thaáy saéc taâm tö duy phaân bieät sanh öu, maét thaáy saéc taâm tö duy phaân bieät sanh xaû, cho ñeán yù thöùc cuõng nhö vaäy. Trong möôøi taùm thoï ñoù, coù saïch coù nhô, thaønh ba möôi saùu. Ba ñôøi ñeàu coù ba möôi saùu thaønh moät traêm leû taùm. Caùc nhaân duyeân nhö vaäy phaân bieät nghóa cuûa thoï coù voâ löôïng, goïi laø thoï tuaån. Töôûng uaån: Töông öng haønh uaån, thöùc uaån cuõng phaân bieät nhö vaäy. Vì côù sao? Vì cuøng vôùi thoï töông öng. Laïi nöõa, Phaät daïy coù boán töôûng laø tieåu töôûng, ñaïi töôûng, voâ löôïng töôûng, voâ sôû höõu töôûng. Tieåu töôûng laø

giaùc tri tieåu phaùp, nhö noùi tieåu phaùp laø tieåu duïc, tieåu tín, tieåu saéc, tieåu duyeân töôûng, goïi laø tieåu töôûng. Laïi nöõa, töôûng heä thuoäc coõi Duïc laø tieåu, heä thuoäc coõi Saéc laø ñaïi, heä thuoäc ba coõi Voâ saéc laø voâ löôïng töôûng, heä thuoäc Voâ sôû höõu xöù, goïi laø Voâ sôû höõu töôûng. Laïi nöõa, töôûng töông öng phieàn naõo goïi laø tieåu töôûng, vì bò phieàn naõo ngaên che, töôûng höõu laäu voâ caáu goïi laø ñaïi töôûng, töôûng thaät töôùng caùc phaùp, goïi laø voâ sôû höõu töôûng. Töôûng voâ laäu goïi laø voâ löôïng töôûng, vì phaùp Nieát-baøn laø voâ löôïng vaäv. Laïi nöõa, Phaät daïy coù saùu töôùng laø nhaõn xuùc töông öng sanh töôûng, cho ñeán yù xuùc töông öng sanh töôûng. Haønh uaån: Phaät coù khi noùi heát thaûy phaùp höõu vi laø haønh, hoaëc noùi ba haønh laø thaân haønh, khaåu haønh, yù haønh. Thaân haønh laø hôi thôû ra vaøo, vì hôi thôû thuoäc thaân. Khaåu haønh laø giaùc quan, vì tröôùc giaùc quan vaäy sau môùi noùi naêng. YÙ haønh laø thoï, töôûng; vì taâm thuû töôûng thoï khoå vui phaùt khôûi, aáy goïi laø yù haønh. Taâm soá phaùp coù hai thöù: 1. Thuoäc kieán 2. Thuoäc aùi. Thuoäc aùi laøm chuû goïi laø thoï, thuoäc kieán laøm chuû goïi laø töôûng. Vì vaäy neân noùi hai phaùp aáy laø yù haønh.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 239

Phaät coù khi noùi ba haønh laø phöôùc haønh, toäi haønh, baát ñoäng haønh, trong möôøi hai nhaân duyeân goïi laø haønh uaån. Phöôùc haønh laø nghieäp thieän heä thuoäc coõi Duïc, toäi haønh laø nghieäp baát thieän; baát ñoäng haønh, nghieäp heä thuoäc coõi Saéc coõi Voâ saéc. Theo A-tyø-ñaøm thì tröø thoï vaø töôûng, caùc taâm soá phaùp khaùc, vaø voâ töôûng ñònh, dieät taän ñònh, taâm baát töông öng haønh phaùp, aáy goïi laø haønh uaån. Thöùc uaån: Saùu nhaäp trong ngoaøi hoøa hôïp sanh saùu giaùc tri, goïi laø thöùc. Vì söùc noäi duyeân lôùn, neân goïi laø nhaõn thöùc, cho ñeán goïi laø yù thöùc. Hoûi: YÙ töùc laø thöùc, côù sao vì söùc cuûa yù duyeân neân sanh yù thöùc? Ñaùp: YÙ, vì laø töôùng sanh dieät, vì phaàn nhieàu nhaân nôi yù ñaõ sanh tröôùc, neân duyeân phaùp phaùt sanh yù thöùc. Hoûi: YÙ tröôùc ñaõ dieät, laøm sao coù theå sanh thöùc sau? Ñaùp: YÙù coù hai thöù: 1. Nieäm nieäm dieät. 2. Taâm töông tuïc goïi laø moät. Vì taâm töông tuïc aáy neân caùc taâm goïi laø moät yù. Theá neân nöông yù maø sanh thöùc, khoâng loãi. YÙ thöùc khoù hieåu, cho neân chín möôi thöù ngoaïi ñaïo, khoâng noùi nöông yù sanh thöùc, chæ noùi nöông ngaõ sanh thöùc. Naêm uaån naøy ñaõ noùi roäng trong chöông Boán choã nieäm töôûng. Choã thaân nieäm töôûng noùi saéc uaån, choã thoï nieäm töôûng noùi thoï uaån, choã taâm nieäm töôûng noùi thöùc uaån, choã phaùp nieäm töôûng noùi töôûng uaån, haønh uaån. Hoûi: Khoâng neân coù naêm uaån, chæ neân coù saéc uaån, thöùc uaån. Thöùc uaån theo luùc phaân bieät neân coù teân khaùc goïi laø thoï, töôûng, haønh; nhö thöùc baát tònh goïi laø phieàn naõo, thöùc thanh tònh goïi laø phaùp laønh? Ñaùp: Khoâng ñuùng! Vì côù sao? Vì neáu teân khaùc thì thaät cuõng khaùc, neáu thaät phaùp khoâng khaùc thì teân chaúng neân khaùc. Neáu chæ coù taâm maø khoâng coù taâm soá phaùp thì khoâng neân coù nhô coù saïch; ví nhö nöôùc ao trong saïch, voi ñieân vaøo laøm cho vaån ñuïc, neáu boû ngoïc thanh thuûy vaøo, nöôùc lieàn trong saïch. Khoâng ñöôïc noùi ngoaøi nöôùc khoâng voi khoâng ngoïc. Taâm cuõng nhö vaäy. Phieàn naõo vaøo laøm cho taâm ñuïc, thieän phaùp töø bi vaøo laøm cho

taâm trong. Vì vaäy khoâng ñöôïc noùi phieàn naõo, töø bi chính laø taâm. Hoûi: OÂng khoâng nghe tröôùc toâi noùi, taâm nhô laø phieàn naõo, taâm saïch laø phaùp laønh? Ñaùp: Neáu taâm nhô laøm sao thuù lôùp sanh ra taâm saïch? Taâm saïch laøm sao thöù lôùp sanh ra taâm nhô? Vì vaäy neân vieäc aáy khoâng ñuùng. OÂng chæ bieát vieäc thoâ hieän maø khoâng bieát taâm soá phaùp. Khoâng theå vì khoâng bieát beøn cho laø khoâng. Theá neân bieát chaéc chaén coù naêm uaån.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 240

Hoûi: Neáu coù, côù sao khoâng nhieàu hôn hoaëc khoâng ít hôn, chæ noùi coù naêm? Ñaùp: Caùc phaùp ñeàu coù giôùi haïn nhaát ñònh, nhö baøn tay coù naêm ngoùn, khoâng ñöôïc ñoøi noù nhieàu hôn hoaëc ít hôn. Laïi nöõa, phaùp höõu vi tuy coù voâ löôïng, Phaät phaân phaùn laøm naêm phaàn laø gom heát. Hoûi: Neáu nhö vaäy, côù sao coøn noùi möôøi hai nhaäp, möôøi taùm giôùi? Ñaùp: Caùc nghóa phaûi nhö vaäy, nhaäp vaø giôùi nghóa khaùc nhau, Phaät laø vua phaùp, vì chuùng sanh neân coù khi noùi löôïc, coù khi noùi roäng. Coù chuùng sanh ñoái vôùi saéc vaø thöùc khoâng meâ laàm nhieàu maø ñoái vôùi taâm soá phaùp thì meâ laàm nhieàu, neân Phaät daïy naêm uaån; coù chuùng sanh ñoái vôùi taâm taâm soá phaùp khoâng sanh meâ laàm; chæ meâ laàm saéc; vì chuùng sanh aáy Phaät daïy saéc laøm möôøi xöù, taâm taâm soá phaùp noùi chung laøm hai xöù (thaäp nhò xöù). Coù chuùng sanh ñoái vôùi taâm soá phaùp meâ laàm ít maø laïi khoâng hieåu saéc taâm; vì chuùng sanh naøy Phaät daïy taâm soá phaùp laøm moät giôùi, saéc vaø taâm laøm möôøi baûy giôùi. Hoaëc coù chuùng sanh khoâng bieát theá gian ñau khoå sanh dieät, khoâng bieát con ñöôøng lìa khoå, vì chuùng sanh naøy, Phaät daïy Boán ñeá laø: theá gian vaø thaân ñeàu laø khoå, phieàn naõo aùi... laø khoå nhaân, phieàn naõo dieät laø khoå dieät, phöông tieän dieät phieàn naõo aáy laø ñaïo. Hoaëc coù chuùng sanh ñaém tröôùc toâi, ta, ñoái vôùi caùc phaùp sanh taø kieán chaáp töôùng moät, khaùc, hoaëc noùi theá gian khoâng nhaân khoâng duyeân, hoaëc ñoïa vaøo taø nhaân duyeân; vì chuùng sanh naøy Phaät daïy möôøi hai nhaân duyeân. Coù ngöôøi noùi: Phaùp thöôøng hoaëc noùi thaàn ngaõ thöôøng, hoaëc noùi heát thaûy phaùp thöôøng, chæ khi dieät thì noù aån taøng vi teá, chöù khoâng maát. Neáu gaëp nhaân duyeân hoäi hoïp lieàn xuaát hieän trôû laïi, chöù khoâng phaûi phaùp khaùc, vì haïng ngöôøi aáy, Phaät daïy heát thaûy phaùp höõu vi ñeàu laø phaùp taïo taùc, khoâng coù thöôøng haèng nhaát ñònh, ví nhö ngöôøi goã, do caùc maùy moùc, thanh goã hoøa hôïp neân coù theå ñoäng taùc, chöù khoâng coù söï thaät; aáy goïi laø phaùp höõu vi. Hoûi: Trong ñaây noùi naêm uaån, coù thöù lôùp gì? Ñaùp: Haønh giaû môùi ñaàu taäp quaùn phaùp, tröôùc heát quaùn phaùp thoâ, bieát thaân coù caùc hoaïn naïn nhö baát tònh, voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ. Chuùng sanh sôû dó meâ ñaém thaân naøy vì noù sanh vui. Quaùn kyõ caùi vui aáy thaáy coù voâ löôïng khoå thöôøng theo doõi. Caùi vui aáy cuõng voâ thöôøng, khoå, voâ ngaõ. Trong saùu traàn coù voâ löôïng khoå, taïi sao chuùng sanh meâ ñaém? Vì chuùng sanh chaáp thuû töôùng neân meâ ñaém. Nhö thaân ngöôøi, coù haïng ngöôøi thieân veà chaáp coù coù theå khi maïng chung, chaáp thuû theo töôùng cheát thoï

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 241

khoå vui, phaùt ñoäng sanh ra caùc yù haønh... khi taâm haønh phaùt ñoäng, thöùc bieát phöông tieän lìa khoå ñöôïc vui, aáy laø thöùc (taâm). Laïi nöõa, chuùng sanh do naêm duïc neân thoï khoå vui. Do chaáp thuû töôùng neân nhieãm ñaém caùi vui aáy, vì nhieãm ñaém caùi vui aáy, neân hoaëc khôûi leân ba ñoäc, hoaëc ba thieän caên, aáy goïi laø haønh. Thöùc laø chuû, thoï duïng vieäc treân aáy. Naêm duïc töùc laø saéc, saéc laø caên baûn; neân ñaàu heát noùi saéc uaån. Caùc uaån khaùc thöù lôùp coù teân rieâng. Caùc phaùp möôøi hai nhaäp, möôøi taùm giôùi ñeàu do naêm uaån thöù lôùp coù. Chæ rieâng trong phaùp nhaäp, phaùp giôùi taêng theâm phaùp voâ vi. Trong Töù ñeá taêng theâm trí duyeân dieät (traïch dieät voâ vi). Möôøi hai nhaäp, möôøi taùm giôùi, cho ñeán phaùp höõu vi, voâ vi, nhö treân noùi. Caùc phaùp naêm uaån... ñeàu laø khoâng, vì thaùnh chuû noùi vaäy. Thaùnh coù ba baäc haï, trung, thöôïng. Phaät laø chuû; nhö maët trôøi laø nhaát giöõa traêng sao, vì aùnh saùng lôùn. Phaät ñöôïc trí tueä nhaát thieát, cho neân goïi laø thaùnh chuû. Ñieàu thaùnh chuû noùi neân phaûi laø thaät. Laïi nöõa, vì möôøi taùm khoâng, neân heát thaûy phaùp khoâng, hoaëc duøng taùnh khoâng laø coù theå khoâng heát thaûy phaùp, huoáng gì möôøi taùm? Hoaëc duøng noäi khoâng, ngoaïi khoâng laø coù theå khoâng heát thaûy phaùp, huoáng gì möôøi taùm. Laïi nöõa, hoaëc coù phaùp chaúng khoâng, neân phaûi coù hai thöù laø saéc phaùp, phi saéc phaùp. Saéc phaùp thì phaân bieät phaù hoaïi cho ñeán vi traàn, phaân bieät vi traàn cuõng khoâng theå coù ñöôïc, cuoái cuøng ñeàu khoâng. Phi saéc phaùp thì nieäm nieäm sanh dieät cho neân khoâng, nhö ñaõ noùi trong chöông Boán choã nieäm töôûng (Töù nieäm xöù). Laïi nöõa, caùc phaùp taùnh khoâng, chæ coù danh töï; nhaân duyeân hoøa hôïp cho neân coù danh töï. Nhö nuùi soâng, caây coû, ñaát ñai, nhaân daân, chaâu quaän, thaønh aáp hôïp laïi goïi laø nöôùc; laøng xoùm, chôï buùa, nhaø quaùn, cung ñieän hôïp laïi goïi laø ñoâ; keøo coät, rui meø, ngoùi tre, vaùch ñaù, hôïp laø goïi laø ñieän; phaàn treân giöõa döôùi hôïp laïi goïi laø truï; töøng taám hôïp laïi neân coù teân phaàn, caùc theû hôïp laïi neân goïi laø taám; caùc maûnh nhoû hôïp laïi neân goïi laø theû. Caùc vi traàn aáy coù lôùn, coù vöøa, coù nhoû. Lôùn laø buïi bay coù theå thaáy; vöøa thôøi Chö thieân thaáy; nhoû thì Thieân nhaõn baäc thöôïng thaùnh thaáy ñöôïc, Tueä nhaõn troâng vaøo thì khoâng thaáy gì. Vì côù sao? Vì taùnh noù thaät khoâng. Neáu vi traàn thaät coù töùc laø thöôøng, khoâng theå phaân raõ, khoâng theå huûy hoaïi, löûa khoâng ñoát ñöôïc, nöôùc khoâng chìm ñöôïc. Laïi nöõa, neáu vi traàn coù hình, khoâng hình, caû hai ñeàu coù loãi. Neáu voâ hình thì laøm sao goïi laø saéc; neáu coù hình thì coù phaàn vò giöõa hö khoâng, cuõng coù ñuû möôøi phaàn theo möôøi phöông; neáu coù ñuû möôøi phaàn theo

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 242

möôøi phöông thì khoâng goïi laø vi traàn. Trong Phaät phaùp, saéc thöôøng laø khoâng coù xa, gaàn, thoâ, teá. Laïi nöõa, lìa caùc nhaân duyeân danh töï thì khoâng coù phaùp. Tröø caùc nhaân duyeân danh töï nuùi soâng, ñaát ñai thì khoâng coù teân nöôùc; tröø nhaân duyeân danh töï laøng xoùm, ñöôøng ngoõ, thì khoâng coù teân

ñoâ, tröø nhaân duyeân danh töï keøo coät, tre ngoùi, thì khoâng coù teân ñieän; tröø nhaân duyeân danh töï ba phaàn treân giöõa döôùi cuûa truï thì khoâng coù teân truï; tröø nhaân duyeân danh töï taám maûnh thì khoâng coù phaàn; tröø nhaân duyeân danh töï theû, thì khoâng coù teân taám, maûnh; tröø nhaân duyeân danh töï caùc vi traàn nhoû, thì khoâng coù teân theû; tröø danh töï caùc vi traàn vöøa, thì khoâng coù vi traàn lôùn; tröø danh töï vi traàn nhoû, thì khoâng coù vi traàn vöøa, tröø Thieân nhaõn voïng thaáy thì khoâng coù teân vi traàn nhoû. Do caùc nghóa nhö vaäy bieát caùc phaùp chaéc chaén khoâng. Hoûi: Neáu phaùp roát raùo khoâng thì côù sao coù teân goïi? Ñaùp: Teân goïi neáu laø coù, thì bò phaù cuøng vôùi phaùp, neáu laø khoâng thì khoâng neân naïn hoûi. Teân goïi cuøng vôùi phaùp khoâng khaùc nhau, vì vaäy neân bieát heát thaûy phaùp khoâng. Laïi nöõa, heát thaûy phaùp thaät khoâng. Vì côù sao? Vì nhaát ñònh khoâng coù moät phaùp, neân ñeàu töø nhieàu phaùp hoøa hôïp sanh. Neáu khoâng moät phaùp thì cuõng khoâng coù nhieàu. Ví nhö caây reã, caønh, nhaùnh, laù hoøa hôïp neân coù giaû danh caây. Neáu khoâng coù phaùp caây, thì reã caønh nhaùnh laù hoøa hôïp cho caùi gì. Neáu khoâng hoøa hôïp thì khoâng coù moät phaùp, neáu khoâng coù moät phaùp thì cuõng khoâng coù nhieàu, vì ñaàu moät sau môùi nhieàu. Laïi nöõa, heát thaûy söï quaùn saùt, ngöõ ngoân hyù luaän, ñeàu khoâng thaät, thì hoaëc theá gian thöôøng cuõng khoâng ñuùng, theá gian voâ thöôøng cuõng khoâng ñuùng. Coù chuùng sanh, khoâng chuùng sanh, coù bieân khoâng bieân, coù ngaõ, khoâng ngaõ, caùc phaùp thaät, caùc phaùp khoâng, ñeàu khoâng ñuùng. Nhö tröôùc ñaõ noùi ôû trong caùc moân hyù luaän. Neáu caùc söï quaùn saùt, hyù luaän ñeàu khoâng, côù sao caùc phaùp chaúng khoâng? Hoûi: OÂng vöøa noùi caùc phaùp thaät, caùc phaùp khoâng, ñeàu khoâng ñuùng, nay côù sao laïi noùi caùc phaùp khoâng? Ñaùp: Coù hai thöù khoâng: 1. Noùi danh töï khoâng, thì chæ phaù chaáp tröôùc coù, maø khoâng phaù khoâng. 2. Laáy khoâng phaù coù, cuõng khoâng coù khoâng. Nhö luùc tieåu kieáp dieät taän, thì coù ñao binh, taät dòch, cô caån, nhöng vaãn coù ngöôøi, vaät, caàm thuù, nuùi soâng. Luùc ñaïi kieáp ñoát chaùy, thì nuùi soâng, caây coû, cho ñeán döôùi Kim cöông. ñaïi thuûy döôùi ñaát cuõng tieâu taän; löûa kieáp ñaõ döùt, thì luoàng gioù giöõ gìn nöôùc cuõng döùt, taát caû troáng khoâng: khoâng coøn soùt gì. Khoâng cuõng nhö vaäy, phaù caùc phaùp ñeàu khoâng, chæ coøn coù Khoâng toàn taïi, maø chaáp thuû nhieãm tröôùc töôùng khoâng aáy.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 243

Ñaïi khoâng laø phaù heát thaûy phaùp, Khoâng laïi cuõng khoâng. Vì vaäy neân oâng khoâng neân naïn hoûi. Neáu deïp boû caùc hyù luaän, laùm sao chaúng khoâng? Caùc nhaân duyeân nhö vaäy, nôi nôi noùi khoâng, neân bieát heát thaûy phaùp khoâng. Taäp töông öng laø tuøy thuaän Baùt-nhaõ Ba-la-maät tu taäp haønh quaùn, khoâng ngöøng khoâng nghæ, aáy goïi laø taäp. Ví nhö ñeä töû tuøy thuaän lôøi daïy cuûa thaày, khoâng traùi yù thaày, aáy goïi laø töông öng. Nhö töôùng Baùt-nhaõ Ba-la-maät, Boà-taùt cuõng tuøy thuaän töôùng aáy duøng trí tueä quaùn saùt, coù theå ñöôïc, coù theå thaønh töïu, khoâng taêng khoâng giaûm, aáy goïi laø töông öng. Ví nhö hoäp vaø naép lôùn nhoû xöùng hôïp nhau. Tuy Baùt-nhaõ Ba-la-maät dieät caùc quaùn phaùp, nhöng vì löïc trí tueä, neân goïi laø khoâng gì khoâng ñöôïc. khoâng

gì khoâng quaùn. Bieát ñöôïc nhö vaäy, khoâng ñoïa hai beân, aáy laø cuøng Baùt-nhaõ töông öng. KINH: Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt tu taäp töông öng taùnh khoâng, aáy goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Nhö vaäy, Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät tu taäp töông öng baûy khoâng, ñoù laø taùnh khoâng, töï töôùng khoâng, caùc phaùp khoâng, baát khaû ñaéc khoâng, voâ phaùp khoâng, höõu phaùp khoâng, voâ phaùp höõu phaùp khoâng, aáy goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. LUAÄN: Hoûi: Sao khoâng noùi truù möôøi taùm khoâng, chæ noùi truù baûy khoâng, goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng? Ñaùp: Trong Phaät phaùp, noùi roäng laø möôøi taùm khoâng, noùi löôïc laø baûy khoâng, nhö noùi phaùp trôï ñaïo coù ba möôi baûy phaåm, noùi löôïc thôøi baûy giaùc phaàn. Laïi nöõa, baûy khoâng naøy phaàn nhieàu duøng laøm lôïi ích chuùng sanh, nhö ñaïi khoâng, voâ thæ khoâng; hoaëc coù khi chuùng sanh khôûi taø kieán aáy, neân vì hoï noùi. Taùnh khoâng laø heát thaûy phaùp taùnh tröôùc sau thöôøng töï khoâng, huoáng gì hieän taïi? Nhaân duyeân thöôøng khoâng, huoáng gì quaû baùo? Töï töôùng khoâng laø caùc phaùp töôùng chung, töôùng rieâng, ñeàu quaùn noù khoâng, thì taâm xa lìa. Duøng hai khoâng aáy, caùc phaùp ñeàu khoâng, aáy goïi laø “caùc phaùp khoâng”. Töï taùnh khoâng neân coù töôùng, töôùng khoâng neân caùc phaùp khoâng, caùc phaùp khoâng neân laïi khoâng coù gì ñöôïc, aáy goïi laø Baát khaû ñaéc khoâng. Duøng boán thöù khoâng aáy phaù heát thaûy höõu phaùp. Neáu cho höõu phaùp laø coù loãi vì coù töôùng, maø chaáp thuû voâ phaùp, theá neân noùi voâ phaùp khoâng. Neáu cho voâ phaùp laø sai quaáy, trôû laïi muoán chaáp thuû höõu phaùp, theá neân noùi höõu phaùp khoâng.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 244

Tröôùc noùi boán khoâng, tuy phaù höõu phaùp, thì haønh giaû taâm lìa höõu phaùp maø toàn taïi nôi voâ, theá neân noùi voâ phaùp khoâng. Neáu noùi voâ phaùp laø quaáy vì taâm khoâng döïa vaøo ñaâu ñöôïc, muoán trôû laïi toàn höõu, theá neân löôïc noùi höõu phaùp khoâng, vì taâm toàn höõu moûng vaäy. Voâ phaùp höõu phaùp khoâng laø haønh giaû cho voâ phaùp khoâng laø quaáy, taâm trôû laïi nghi höõu phaùp, neáu taâm quaùn höõu, trôû laïi nghi voâ phaùp; theá neân quaùn höõu voâ ñeàu khoâng, nhö quaùn noäi ngoaïi khoâng, vì vaäy neân chæ noùi baûy khoâng. Hoûi: OÂng noùi bieát heát thaûy phaùp khoâng, dieät heát caùc quaùn, aáy goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Quaùn nhö vaäy goïi laø töông öng, khoâng quaùn nhö vaäy thôøi khoâng töông öng. Phaân bieät thò phi töùc cuõng laø quaùn, côù sao noùi dieät? Ñaùp: Vì vaäy neân Kinh noùi: KINH: Phaät baûo Xaù-lôïi-phaát: Boà-taùt ma-ha-taùt khi tu taäp töông öng baûy khoâng, khoâng thaáy saéc hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng, khoâng thaáy thoï, töôûng, haønh, thöùc hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng; khoâng thaáy töôùng saéc hoaëc sanh hoaëc dieät, khoâng thaáy töôûng thoï, töôûng, haønh, thöùc hoaëc sanh hoaëc dieät; khoâng thaáy töôùng saéc hoaëc saïch hoaëc nhô, khoâng thaáy töôùng thoï, töôûng, haønh, thöùc hoaëc saïch hoaëc nhô. LUAÄN: Khoâng thaáy töôùng saéc hoaëc sanh hoaëc dieät laø, khoâng thaáy naêm uaån coù sanh coù dieät, neáu thaáy coù töôùng sanh dieät töùc laø ñoïa vaøo ñoaïn dieät kieán; ñoïa vaøo ñoaïn dieät kieán thì khoâng toäi khoâng

phöôùc; khoâng toäi khoâng phöôùc thì khoâng khaùc gì caàm thuù. Khoâng thaáy saéc hoaëc nhô hoaëc saïch laø khoâng thaáy naêm uaån coù troùi coù môû; neáu naêm uaån coù taùnh troùi thì khoâng coù ai ñöôïc giaûi thoaùt; neáu naêm uaån coù taùnh saïch, thì khoâng coù vieäc hoïc ñaïo. KINH: Khoâng thaáy saéc cuøng thoï hôïp, khoâng thaáy thoï cuøng töôûng hôïp, khoâng thaáy töôûng cuøng haønh hôïp, khoâng thaáy haønh cuøng thöùc hôïp, vì vaäy khoâng coù phaùp cuøng phaùp hôïp, vì taùnh noù khoâng. LUAÄN: Taâm taâm soá phaùp voâ hình, voâ hình thì khoâng coù choã ôû, vì vaäy saéc khoâng cuøng thoï hôïp, nhö boán ñaïi vaø saéc do boán ñaïi taïo, hai xuùc (höõu hình) hoøa hôïp, coøn trong taâm taâm soá phaùp khoâng coù xuùc (höõu hình) neân khoâng ñöôïc hoøa hôïp. Hoûi: Neáu nhö vaäy sao noùi thoï, töôûng, haønh, thöùc khoâng cuøng hoøa hôïp? Ñaùp: Trong ñaây Phaät töï noùi khoâng coù phaùp cuøng phaùp hôïp, vì heát thaûy phaùp taùnh thöôøng khoâng. Neáu khoâng coù phaùp cuøng phaùp hôïp, thì cuõng khoâng coù lìa.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 245

Laïi nöõa, Phaät töï noùi nhaân duyeân: KINH: Naøy Xaù-lôïi-phaát! Trong saéc khoâng, khoâng coù saéc; trong thoï töôûng, haønh, thöùc khoâng, khoâng coù thöùc. LUAÄN: Vì côù sao? Vì saéc vôùi khoâng traùi nhau, neáu khoâng ñeán thì dieät saéc, laøm sao trong saéc khoâng laïi coù saéc? Ví nhö trong nöôùc khoâng löûa, trong löûa khoâng nöôùc, vì taùnh traùi nhau. Laïi nöõa, coù ngöôøi noùi, saéc chaúng phaûi thaät khoâng, haønh giaû vaøo Khoâng tam-muoäi thaáy saéc laø khoâng, vì theá neân noùi trong saéc khoâng, hoaøn toaøn khoâng coù saéc. Trong thoï, töôûng, haønh thöùc, khoâng, cuõng nhö vaäy. KINH: Naøy Xaù-lôïi-phaát! Saéc khoâng neân khoâng coù töôùng naõo hoaïi, thoï khoâng neân khoâng coù töôùng laõnh thoï, töôûng khoâng neân khoâng coù töôùng bieát, haønh khoâng neân khoâng coù töôùng taïo taùc, thöùc khoâng neân khoâng coù töôùng giaùc tri. LUAÄN: Hoûi: Nghóa aáy coù thöù lôùp gì? Ñaùp: Tröôùc noùi trong naêm uaån khoâng, khoâng coù naêm uaån, trong ñaây nay noùi veà nhaân duyeân cuûa noù. Naêm uaån, moãi moãi töï töôùng khoâng theå coù ñöôïc, neân noùi trong naêm uaån khoâng, khoâng coù naêm uaån. KINH: Vì côù sao? Xaù-lôïi-phaát! Chaúng phaûi saéc khaùc khoâng, chaúng phaûi khoâng khaùc saéc, saéc töùc laø khoâng, khoâng töùc laø saéc. Thoï, töôûng, haønh, thöùc cuõng nhö vaäy. LUAÄN: Phaät laïi noùi nhaân duyeân, neáu naêm uaån khaùc vôùi khoâng, thì trong khoâng neân coù naêm uaån, nay naêm uaån khoâng khaùc khoâng, khoâng khoâng khaùc naêm uaån, naêm uaån töùc laø khoâng, khoâng töùc laø naêm uaån, vì vaäy neân khoâng chaúng phaù naêm uaån. Vì côù sao? Phaät töï noùi nhaân duyeân raèng: KINH: Naøy Xaù-lôïi-phaát! Töôùng khoâng aáy cuûa caûc phaùp, chaúng sanh chaúng dieät, chaúng nhô chaúng saïch, chaúng taêng chaúng giaûm, phaùp khoâng aáy chaúng phaûi quaù khöù, chaúng phaûi vò lai, chaúng phaûi hieän taïi. Theá naøo trong khoâng khoâng saéc, khoâng thoï, töôûng, haønh, thöùc; khoâng maét, tai, muõi, löôõi, thaân, yù; khoâng saéc, thanh, höông, vò, xuùc, phaùp; khoâng nhaõn giôùi cho ñeán khoâng yù thöùc giôùi; khoâng voâ minh, cuõng khoâng voâ minh heát; cho ñeán khoâng giaø cheát, cuõng khoâng giaø cheát heát; khoâng khoå, taäp, dieät, ñaïo, cuõng khoâng trí cuõng khoâng ñaéc. Khoâng Tu-ñaø-hoaøn,

khoâng Tu-ñaø-hoaøn quaû; khoâng Tö-ñaø-haøm, khoâng Tö-ñaø-haøm quaû; khoâng A- na-haøm, khoâng A-na-haøm quaû; khoâng A-la-haùn, khoâng A-la-haùn quaû; khoâng Bích-chi Phaät, khoâng Bích-chi Phaät ñaïo, khoâng Phaät, cuõng khoâng Phaät ñaïo. Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt tu taäp töông öng nhö vaäy, aáy goïi laø

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 246

cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. LUAÄN: Hoûi: Ngöôøi ñeàu bieát trong khoâng khoâng coù gì, chaúng sanh chaúng dieät, chaúng nhô chaúng saïch, chaúng taêng chaúng giaûm, khoâng heát thaûy phaùp. Côù sao Phaät coøn phaân bieät noùi naêm uaån moãi moãi ñeàu khoâng? Ñaùp: Coù ngöôøi tuy tu taäp khoâng, maø töôûng trong khoâng coøn coù caùc phaùp, nhö ngöôøi haønh töø taâm, tuy khoâng chuùng sanh maø töôûng chuùng sanh ñöôïc vui, töï ñöôïc voâ löôïng phöôùc. Vì vaäy neân Phaät daïy caùc phaùp taùnh thöôøng töï khoâng, chöù chaúng phaûi do Khoâng tam-muoäi neân laøm cho caùc phaùp khoâng. Nhö nöôùc töôùng laïnh, löûa laøm noù noùng, neáu noùi do Khoâng tam-muoäi neân laøm cho phaùp khoâng, vieäc aáy khoâng ñuùng. Trí laø taùm trí voâ laäu (khoå phaùp trí, taäp phaùp trí, dieät phaùp trí, ñaïo phaùp trí, khoå loaïi trí, taäp loaïi trí, dieät loaïi trí, ñaïo loaïi trí - ND). Ñaéc laø ñöôïc Thaùnh ñaïo töø sô quaû Tu-ñaø-hoaøn, cho ñeán Phaät ñaïo, tröôùc ñaõ noùi roäng. KINH: Naøy Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, khoâng thaáy Baùt-nhaõ Ba-la-maät hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng, khoâng thaáy Ñaøn Ba-la-maät, Thi-la Ba-la-maät, Saèn-ñeà Ba-la-maät, Tyø-leâ-gia Ba-la-maät, Thieàn Ba-la-maät, hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng; cuõng khoâng thaáy saéc hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng; khoâng thaáy thoï, töôûng, haønh, thöùc hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng; khoâng thaáy nhaõn cho ñeán yù, saéc cho ñeán phaùp, nhaõn saéc thöùc giôùi cho ñeán yù phaùp thöùc giôùi hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng; khoâng thaáy boán choã nieäm töôûng cho ñeán taùm Thaùnh ñaïo phaàn, Phaät möôøi löïc cho ñeán Nhaát thieát chuûng trí hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng. Nhö vaäy, Xaù-lôïi-phaát! Neân bieát Boà-taùt ma-ha-taùt cuøng Baùt-nhaõ Ba- la-maät töông öng. LUAÄN: Boà-taùt ma-ha-taùt ñöôïc thaät töôùng caùc phaùp, vaøo Baùt-nhaõ Ba-la-maät, ngay nôi Baùt-nhaõ Ba-la-maät khoâng thaáy töôùng nhaát ñònh hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng, huoáng gì thaáy caùc phaùp khaùc. Vì sao khoâng thaáy Baùt-nhaõ töông öng, khoâng töông öng? Khoâng thaáy haønh nhö vaäy laø töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät, khoâng thaáy khoâng haønh nhö vaäy laø khoâng töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Nhö haønh thöôøng, laïc, ngaõ laø khoâng töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät, haønh voâ thöôøng, khoå, voâ ngaõ laø töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Hoaëc haønh thaät, laø khoâng töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät: hoaëc haønh khoâng laø töông öng Baùt-nhaõ ba-la- maät. Nhö haønh höõu, voâ laø khoâng töông öng Baùt-nhaõ ba -la-maät, haønh phi höõu phi voâ laø töông öng Baùt-nhaõ Ba-la-maät. Trong Baùt-nhaõ Ba-la-maät, ñeàu khoâng vieäc aáy, vì töôùng Baùt-nhaõ Ba-la-maät roát raùo thanh tònh.

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 36 247

Naêm Ba-la-maät naêm uaån cho ñeán trí nhaát thieát chuûng cuõng nhö vaäy. Hoûi: Baùt-nhaõ Ba-la-maät roát raùo thanh tònh thôøi coù theå nhö vaäy, coøn naêm Ba-la-maät kia vaø caùc phaùp khaùc, laøm sao thanh tònh? Ñaùp: Tröôùc noùi naêm vieäc lìa Baùt-nhaõ ba-la maät, thì khoâng goïi laø Ba-la-maät, cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät hoøa hôïp neân môùi goïi laø Ba-la-maät. Nhö trong phaåm töïa ñaàu kinh Baùt-nhaõ Ba-la-maät noùi: Sao goïi laø Ñaøn Ba-la-maät? Laø khoâng thaáy ngöôøi cho, khoâng thaáy ngöôøi nhaän, khoâng thaáy taøi vaät. Naêm uaån laø choã Boà-taùt quaùn, vì cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät hoøa hôïp, roát raùo thanh tònh, neân khoâng thaáy töông öng khoâng töông öng. Möôøi hai xöù, möôøi taùm giôùi, möôøi hai nhaân duyeân cuõng nhö vaäy. Caùc phaùp aáy khoâng coù ñònh taùnh, khoâng coù ñònh phaùp, vì vaäy neân khoâng thaáy hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng. Möôøi taùm khoâng, boán choã nieäm töôûng cho ñeán ñaïi töø ñaïi bi, trí nhaát thieát chuûng, khoâng thaáy hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng. Hoûi: Boà taùt aáy chaúng phaûi Thanh vaên, Bích-chi Phaät, taïi sao coù ba möôi baûy ñaïo phaåm? Chöa ñöôïc Phaät ñaïo, taïi sao coù Möôøi löïc, Boán vieäc khoâng sôï? Ñaùp: Boà-taùt aáy chaúng phaûi Thanh vaên, Bích-chi Phaät song cuõng quaùn phaùp cuûa Thanh vaên. Bích-chi Phaät, vì muoán duøng ñaïo Thanh vaên, Bích-chi Phaät ñoä chuùng sanh. Laïi coù ngöôøi noùi: Haønh ñaïo Thanh vaên, Bích-chi Phaät, chæ khoâng thuû chöùng, nhö trong phaåm sau noùi: Vaøo tam-muoäi khoâng voâ töôùng, voâ taùc, Boà-taùt truù ba moân giaûi thoaùt, khôûi nieäm nhö vaày, nay laø luùc quaùn, khoâng phaûi luùc chöùng. Hoaëc coù Boà-taùt môùi phaùt taâm, nghe Ba möôi phaåm phaùp cuûa Thanh vaên, Bích-chi Phaät, ñoïc tuïng, nhôù nghó, phaân bieät ñuùng ñaén, vì vaäy neân noùi Boà-taùt coù Ba möôi baûy ñaïo phaåm. Coù Möôøi löïc cuûa Phaät... cuõng nhö vaäy. Boà-taùt töï an truùù trong Möôøi löïc, Boán vieäc khoâng sôï, Möôøi taùm phaùp khoâng chung cuûa Boà-taùt. Khi an truùù trong phaùp aáy hoaëc nghe, hoaëc nhôù nghó, phaân bieät Möôøi löïc, Boán vieäc khoâng sôï, Möôøi taùm phaùp khoâng chung thaäm thaâm vi dieäu cuûa Phaät, cuõng cho laø moät phaàn cuûa mình. Laïi nöõa, Boà-taùt töø voâ löôïng voâ soá kieáp laïi ñaây, tu taäp Möôøi löïc, Boán vieäc khoâng sôï cuûa Phaät, ñeán khi ngoài döôùi ñaïo thoï, ñöôïc voâ ngaïi giaûi thoaùt, cho neân taêng ích thanh tònh; ví nhö ñaõ laäp coâng lao, vaäy sau môùi nhaän laõnh thöôûng coâng. Boà-taùt cuõng nhö vaäy. Coù coâng ñöùc aáy, môùi nhaän

laõnh danh aáy. Coâng ñöùc aáy ñeàu cuøng vôùi löïc Baùt-nhaõ Ba-la-maät hôïp, neân khoâng thaáy hoaëc töông öng hoaëc khoâng töông öng. Caùc phaùp nghóa aáy, töø saùu Ba-la-maät cho ñeán trí nhaát thieát chuûng tröôùc ñaõ noùi. KINH: Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, khoâng chaúng cuøng khoâng hôïp, voâ töôùng chaúng cuøng voâ töôùng hôïp, voâ taùc chaúng cuøng voâ taùc hôïp. Vì sao? Vì khoâng, voâ töôùng, voâ taùc khoâng coù hôïp vôùi chaúng hôïp. Xaù lôïi-phaát, Boà-taùt ma-ha-taùt tu taäp töông öng nhö vaäy, aáy goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. LUAÄN: Hoûi: Trong nhaát taâm khoâng coù hai khoâng, taïi sao noùi khoâng chaúng cuøng khoâng hôïp? Ñaùp: Khoâng coù hai

thöù: 1. Khoâng tam-muoäi. 2. Phaùp khoâng. Khoâng tam-muoäi khoâng cuøng phaùp khoâng hôïp. Vì côù sao? Vì neáu laáy löïc Khoâng tam-muoäi hôïp vôùi phaùp khoâng, thì phaùp aáy chaúng phaûi töï taùnh khoâng. Laïi khoâng laø taùnh töï khoâng, chaúng phaûi töø nhaân duyeân sanh, neáu töø nhaân duyeân sanh, thì khoâng goïi laø taùnh khoâng. Haønh giaû hoaëc khi vaøo tam-muoäi thaáy khoâng, khi ra tam-muoäi chaúng thaáy khoâng, neân bieát aáy laø caùi “Khoâng” hö voïng (chöù khoâng phaûi taùnh khoâng - N D). Laïi nöõa, Phaät töï noùi nhaân duyeân: Trong khoâng, khoâng hôïp khoâng chaúng hôïp; trong voâ töôùng, voâ taùc cuõng nhö vaäy. Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt tu taäp töông öng nhö vaäy, aáy goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. Hoûi: Chæ moät choã noùi, khoâng thaáy cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng khoâng töông öng cuõng ñuû, vì sao coøn noùi ñeán nhieàu nhaân duyeân töông öng khoâng töông öng? Neáu moät choã ñuùng thì caùc choã khaùc ñeàu ñuùng, neáu moät choã khoâng ñuùng thì caùc choã khaùc cuõng khoâng ñuùng; vì nhö moät keûû muø khoâng thaáy, thì ngaøn keûû muø ñeàu khoâng thaáy? Ñaùp: Khoâng phaûi? Neáu muoán laáy hyù luaän caàu hôn thì neân vaán naïn nhö vaäy. Töôùng caùc phaùp tuy chaúng theå noùi. Phaät vì loøng ñaïi töø ñaïi bi neân nhieàu caùch phöông tieän noùi. Laïi Phaät thuyeát phaùp vì moät haïng chuùng sanh ñaéc ñoä, neáu ai chöa ngoä thì Phaät noùi laïi. Laïi noùi moät laàn ñeå döùt kieát söû kieán ñeá ñoaïn. Noùi laàn thöù hai ñeå döùt kieát söû tö duy ñoaïn, laïi noùi nöõa ñeå döùt töøng phaàn caùc kieát söû khaùc. Laïi moät laàn noùi coù ngöôøi ñaéc ñaïo Thanh vaên, laïi moät laàn noùi gieo nhaân duyeân veà ñaïo Bích-chi Phaät, laïi moät laàn noùi phaùt taâm Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng Chaùnh giaùc, laïi moät laàn noùi haønh saùu Ba-la-maät, laïi moät laàn noùi haønh phöông tieän ñöôïc voâ sanh nhaãn, laïi moät laàn noùi ñöôïc sô truï ñòa,

laïi moät laàn noùi cho ñeán ñöôïc truù ñòa thöù möôøi. Laïi moät laàn noùi cho ngöôøi, laïi moät laàn noùi cho trôøi. Laïi nöõa, töôùng Baùt-nhaõ Ba-la-maät raát saâu, khoù hieåu khoù bieát. Phaät bieát taâm chuùng sanh caên coù lôïi ñoän; ñoän caên ít trí, vì hoï noùi laïi. Neáu ngöôøi lôïi caên, thì moät laàn noùi, hai laàn noùi, lieàn ngoä, khoâng caàn phaûi noùi nhieàu laàn. Ví nhö ngöïa hay, ñaùnh moät roi lieàn chaïy, ngöïa heøn ñaùnh nhieàu roi môùi ñi. Caùc nhaân duyeân nhö vaäy neân trong Kinh noùi laäp ñi laäp laïi khoâng loãi. KINH: Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt khi haønh Baùt-nhaõ Ba-la-maät, vaøo töï töôùng khoâng cuûa caùc phaùp; vaøo roài, saéc chaúng laøm hôïp, chaúng laøm chaúng hôïp; thoï, töôûng, haønh, thöùc chaúng laøm hôïp, chaúng laøm chaúng hôïp. Saéc khoâng cuøng ñôøi tröôùc hôïp. Vì côù sao? Vì khoâng thaáy ñôøi tröôùc; saéc khoâng cuøng ñôøi sau hôïp. Vì sao? Vì khoâng thaáy ñôøi sau. Saéc khoâng cuøng hieän taïi hôïp. Vì sao? Vì khoâng thaáy hieän taïi; thoï, töôûng, haønh, thöùc cuõng nhö vaäy. LUAÄN: Tröôùc noùi khoâng, voâ töôùng, voâ taùc, khoâng hôïp, khoâng chaúng hôïp, nay laïi noùi nhaân duyeân. Vì vaøo töï töôùng khoâng, neân naêm uaån khoâng laøm hôïp, khoâng laøm khoâng hôïp. Neáu heát thaûy phaùp töï töôùng khoâng, trong aáy khoâng coù hôïp chaúng hôïp Hôïp laø caùc phaùp ñuùng nhö töôùng noù. Nhö ñaát töôùng cöùng,

thöùc töôùng bieát, töï töôùng nhö vaäy, khoâng ôû nôi phaùp khaùc, aáy goïi laø hôïp. Chaúng hôïp laø töï töôùng khoâng ôû trong töï phaùp. Löôïc noùi caùc phaùp khoâng taêng khoâng giaûm. Saéc, chaúng noùi cuøng ñôøi tröôùc hôïp. Vì sao? Vì ñôøi tröôùc khoâng, khoâng coù gì, chæ coù danh töï. Neáu saéc ñi vaøo quaù khöù, thì dieät maát khoâng coù gì, laøm sao cuøng ñôøi tröôùc hôïp? Ñôøi sau laø chöa coù, chöa sanh, saéc khoâng neân cuøng ñôøi sau hôïp. Saéc hieän taïi sanh dieät khoâng ngöøng, khoâng theå chaáp thuû töôùng noù, saéc khoâng theå cuøng hieän taïi hôïp. Laïi nöõa, Phaät töï noùi nhaân duyeân: saéc chaúng cuøng ñôøi tröôùc hôïp, chaúng phaûi khoâng hôïp. Vì sao? Vì ñôøi tröôùc khoâng theå thaáy; saéc chaúng cuøng ñôøi sau hôïp, chaúng phaûi khoâng hôïp. Vì sao? Vì ñôøi sau khoâng theå thaáy; saéc chaúng cuøng hieän taïi hôïp, chaúng phaûi khoâng hôïp. Vì sao? Vì hieän taïi khoâng theå thaáy; thoï, töôûng, haønh, thöùc cuõng nhö vaäy. KINH: Laïi nöõa, Xaù-lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt haønh Baùt-nhaõ Ba- la-maät, ñôøi tröôùc khoâng cuøng ñôøi sau hôïp, ñôøi sau khoâng cuøng ñôøi tröôùc hôïp, hieän taïi khoâng cuøng ñôøi tröôùc ñôøi sau hôïp, ñôøi tröôùc ñôøi sau khoâng cuøng hieän taïi hôïp, vì teân ba ñôøi khoâng vaäy.

Xaù lôïi-phaát! Boà-taùt ma-ha-taùt tu taäp töông öng nhö vaäy, aáy goïi laø cuøng Baùt-nhaõ Ba-la-maät töông öng. LUAÄN: Theá naøo ñôøi tröôùc ñôøi sau hôïp? Ñaùp: Coù ngöôøi noùi caùc phaùp ba ñôøi ñeàu coù, phaùp vò lai chuyeån laøm hieän taïi, hieän taïi chuyeån laøm quaù khöù, nhö cuïc buøn laø hieän taïi, bình laø vò lai, ñaát laø quaù khöù. Neáu khi thaønh bình thì bình laø hieän taïi, cuïc buøn laø quaù khöù, bình vôõ laø vò lai. Nhö vaäy laø hôïp, neáu coù töôùng ba ñôøi, thì vieäc aáy khoâng ñuùng, vì coù nhieàu loãi, aáy laø chaúng hôïp. Laïi nöõa, ba ñôøi hôïp laø nhö phaùp quaù khöù laøm nhaân cho ñôøi quaù khöù, vò lai, hieän taïi; phaùp hieän taïi laøm nhaân cho ñôøi hieän taïi, vò lai; phaùp vò lai laøm nhaân cho ñôøi vò lai. Laïi taâm taâm soá phaùp quaù khöù duyeân phaùp ba ñôøi, taâm taâm soá phaùp vò lai, hieän taïi cuõng nhö vaäy. Taâm taâm soá phaùp giaùn ñoaïn coù theå duyeân phaùp khoâng giaùn ñoaïn, taâm taâm soá phaùp khoâng giaùn ñoaïn coù theå duyeân phaùp khaû ñoaïn. Caùc phaùp ba ñôøi nhö vaäy, do nhaân duyeân nghieäp quaû cuøng nhau hoøa hôïp, aáy goïi laø hôïp. Boà-taùt khoâng laøm söï hôïp aáy. Vì sao? Vì nhö tröôùc noùi, quaù khöù ñaõ dieät laøm sao coù theå laøm nhaân laøm duyeân; vò lai chöa coù laøm sao coù theå laøm nhaân laøm duyeân; hieän taïi cho ñeán trong moät nieäm cuõng khoâng an truùù, laøm sao laøm nhaân, duyeân; aáy goïi laø khoâng hôïp. Laïi nöõa, Phaät töï noùi nhaân duyeân: ba ñôøi vaø teân goïi ba ñôøi ñeàu khoâng, thì laøm sao noùi hôïp.

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.